

LIPIEC-SIERPIEŃ 2024

„Monitor chiński” omawia i komentuje aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chińskiej Republice Ludowej oraz chińskie działania w Europie Środkowo-Wschodniej.

DR BARTOSZ KOWALSKI

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet Łódzki

MONITOR CHIŃSKI

LIPIEC-SIERPIEŃ 2024

III Plenum XX Zjazdu KC KPCh. Długo wyczekiwana sesja nie przyniosła przełomowych decyzji. Kołem zamachowym rozwoju chińskiej gospodarki mają być inwestycje w nowe technologie. Partia ma również dążyć do zmniejszenia nierówności gospodarczych, stawiać na zielone źródła energii i zreformować system rejestrów społecznych (*hukou*). Choć KPCh odmienia urynkowanie przez wszystkie przypadki, to siły rynkowe mają być podporządkowane kontroli partyjno-państwowej i priorytetom bezpieczeństwa narodowego.

I. WYDARZENIA SZCZEBŁA CENTRALNEGO

6 lipca: Huawei rozwija program 100 inteligentnych wsi (*smart villages*) w Zambii. Protokół ustaleń między chińskim gigantem technologicznym i rządem Zambii przewiduje transformację wybranych wsi we wszystkich 10 prowincjach afrykańskiego państwa, zapewniając energię słoneczną dla szkół i placówek medycznych, Internet i usługi telefoniczne dla 400 tys. mieszkańców.

8 lipca: wspólne chińsko-białoruskie ćwiczenia wojskowe przy granicy z Polską. Zdaniem zastępcy szefa sztabu armii białoruskiej Vladimira Kuprianyuka manewry są odpowiedzią na „agresywne działania NATO wobec Białorusi” i „ukraińskie prowokacje”. 11-dniowe ćwiczenia „antyterrorystyczne” rozpoczęły się na poligonie niedaleko Brześcia w przededniu szczytu NATO w Waszyngtonie. Według MON ChRL manewry spełniły oczekiwania obu armii, pozwalając na pogłębienie współpracy oraz „wzmocnienie zaufania i przyjaźni”. Na początku lipca Białoruś, która jest współagresorem w wojnie Rosji przeciw Ukrainie, stała się dziesiątym członkiem Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SzOW).

Pokaz solidarności między Chinami i Białorusią może być również związany z czerwcową wizytą prezydenta Andrzeja Dudy w Chinach. Prezydent RP miał wówczas zagrozić odcięciem kluczowego chińskiego kolejowego szlaku eksportowego do Unii Europejskiej przez Polskę, aby zmniejszyć kryzys migracyjny na granicy z Białorusią. Andrzej Duda połączył w ten sposób kwestię migracji i tranzytu towarów na granicy z Białorusią. Pekin najprawdopodobniej wpłynął w tej

sprawie na Mińsk, ponieważ od tego czasu liczba nielegalnych przekroczeń granicy z Białorusi do Polski znacznie spadła.

10 lipca: NATO krytycznie o wsparciu Chin dla Rosji. W czasie szczytu NATO w Waszyngtonie, przywódcy państw członkowskich wydali komunikat określający Chiny jako „decydującego wspierającego” (*decisive enabler*) Rosji w wojnie przeciw Ukrainie, wyrażając „poważne obawy” w związku z pogłębiającą się współpracą Pekinu z Moskwą. W dokumencie zaakceptowanym przez 32 państwa wyraża się również zaniepokojenie potencjałem nuklearnym i kosmicznym chińskiej armii.

10 lipca: Stany Zjednoczone nakładają cła na import chińskiej stali. Nowe przepisy są wymierzone w firmy z Chin i innych krajów, które przekierowują dostawy stali i aluminium przez Meksyk w celu uniknięcia ceł. Firmy wysyłające towary przez Meksyk będą teraz musiały udowodnić pochodzenie swoich produktów, jeśli chcą uniknąć dodatkowych podatków. Działania te rozszerzają ochronę amerykańskich producentów stali i aluminium, które zostały uruchomione przez Donalda Trumpa w 2018 r. na gruncie bezpieczeństwa narodowego. Nałożone wówczas 25% cła od importu stali i 10% od importu aluminium nie objęły Meksyku, który jako jeden z największych partnerów handlowych USA uzyskał zwolnienie z tych zasad. Obecna rewizja tychże zasad związana jest ze wzrostem importu z Meksyku, wskazującym, że Pekin omijał w ten sposób amerykańskie cła.

11 lipca: Niemcy zapowiadają wykluczenie chińskich komponentów ze swojej sieci 5G. Jak poinformowała minister spraw wewnętrznych Nancy Faeser krytyczne komponenty wyprodukowane przez Huawei i ZTE zostaną usunięte z sieci rdzeniowych 5G do końca 2026 roku, podczas gdy „krytyczne systemy zarządzania” obu producentów w sieciach dostępowych i transportowych 5G będą musiały zostać wymienione do końca 2029 roku. Działania te mają ograniczyć zagrożenia dla bezpieczeństwa informacyjnego i zmniejszyć zależność od Chin. Niemiecki rząd podjął tę decyzję porozumiewając się uprzednio z trzema niemieckimi operatorami sieci 5G: Deutsche Telekom, Vodafone i Telefonica.

1 sierpnia: Chiny pomogą Rosji w wydobywaniu litu na Półwyspie Kolskim. MCC International, spółka zależna państwowej Chińskiej Korporacji Metalurgicznej, podpisała umowę z rosyjską spółką Polar Lithium, kontrolowaną przez Norilsk Nickel i Rosatom. Porozumienie przewiduje zagospodarowanie największego w kraju złoża litu – w regionie Murmańska, w rosyjskiej Arktyce. MCC weźmie udział w eksploracji złóż, rozwoju technologii wzbogacania rudy i produkcji. Wg strony rosyjskiej MCC ma również pomóc Rosji w rozwinięciu produkcji akumulatorów. Nowa kopalnia i zakład przetwórczy mają być gotowe do produkcji w 2030 roku. Ma on być w stanie przetwarzać do 2 milionów ton rudy rocznie i produkować 45 tys.

ton wodorotlenku i węgla litu. Do 2030 roku Rosja planuje osiągnąć niezależność od importu 12 rodzajów rzadkich minerałów w tym litu i metali ziem rzadkich. Do tej pory Rosja nie wydobywała litu, który jest wykorzystywany w energetyce jądrowej, systemach magazynowania energii i akumulatorach pojazdów elektrycznych.

5 sierpnia: Chiny ruszają z budową kanału Funan Techo w Kambodży. Projekt, którego koszt szacuje się na 1,7 mld USD połączy Mekong z Zatoką Tajlandzką. Znaczenie kanału wykracza jednak poza żeglugę. Ma on nadać impuls do modernizacji górnictwa, rolnictwa i przemysłu w południowej Kambodży, gdzie znajduje się wspierana przez Chiny baza marynarki wojennej Ream i chińskie enklawy gospodarcze.

8 sierpnia: zadłużone władze lokalne w Chinach ściągają zaległe podatki. W obliczu spadku dochodów budżetowych, związanych z kryzysem na rynku nieruchomości a co za tym idzie mniejszymi dochodami z tytułu dzierżawy ziemi, wiele firm zostało wezwanych do zwrotu należności nawet sprzed kilkunastu lat. Walka o ściągnięcie zaległych podatków pokazuje z jak poważnymi problemami finansowymi borykają się władze lokalne, których dług szacowany jest na blisko 11 mld USD. Dla przykładu, chiński konglomerat spożywczy VV Food & Beverage poinformował w czerwcu, że otrzymał wezwanie do zapłaty 85 mln RMB (12 milionów USD) za podatki sprzed 30 lat. Z kolei Zangge Mining poinformował, że otrzymał dwa rachunki na łączną kwotę 668 mln RMB (92 mln USD) za podatki sprzed 20 lat. Jednym z kluczowych narzędzi do zmniejszenia problemów fiskalnych jest zmiana podziału dochodów między władzami centralnymi i lokalnymi i odpowiedzialności za wydatki – prowincje wpłacają do budżetu centralnego więcej niż zyskują w zamian.

19 sierpnia: napięcia między Chinami i Filipinami na Morzu Południowochińskim. Chińskie i filipińskie okręty zderzyły się podczas konfrontacji w pobliżu spornej mierzyny Sabina Shoal na Morzu Południowochińskim, obwiniając się wzajemnie o wywołanie incydentu. W ostatnich miesiącach Chiny i Filipiny wielokrotnie konfrontowały się na tym ważnym szlaku wodnym, w tym wokół okrętu wojennego uziemionego przed laty przez Manilę na spornej Ławicy Drugiego Tomasza (Second Thomas Shoal), na której stacjonuje niewielki filipiński garnizon. Chiny roszczą sobie prawa do Sabina Shoal, która znajduje się 140 km na zachód od filipińskiej wyspy Palawan, najbliższego dużego obszaru lądowego. Znajduje się ona ponad 1000 km od najbliższego dużego obszaru lądowego Chin – wyspy Hainan.

Pekin kontynuuje agresywną politykę roszczeń do prawie całego Morza Południowochińskiego, pomimo że trybunał międzynarodowy stwierdził, że nie mają one podstaw prawnych.

20 sierpnia: Chiny zaczynają budowę rafinerii ropy naftowej w Ghanie kosztem 12 mld USD. Prezydent Ghany Nana Akufo-Addo uważa, że rafineria o wydajności 300 tys. baryłek dziennie przekształci zachodnioafrykański kraj w centrum naftowe regionu. Krytycy twierdzą, że projekt ma liczne wady. Ghana stała się producentem ropy naftowej w 2010 roku. Produkcja wynosi obecnie około 132 tys. baryłek ropy naftowej i około 325 mln stóp sześciennych gazu ziemnego dziennie. Faza pierwsza projektu, której koszt szacuje się na 12 mld USD, zostanie sfinansowana i zbudowana przez konsorcjum Touchstone Capital Group Holdings, UIC Energy Ghana, China Wuhan Engineering Co. Krytycy wskazują, że konsorcjum stojące za projektem nie jest przygotowane do inwestycji, której brakuje biznesplanu, a prawdziwym celem projektu jest spekulacyjne przejęcie ziemi (pod inwestycję).

25 sierpnia: kolejne chińskie firmy objęte kontrolą eksportową USA. Stany Zjednoczone zdecydowały się na dalsze ograniczanie dostaw zarówno produktów pochodzenia amerykańskiego, jak i produktów „pod marką amerykańską” do Rosji i Białorusi, które są wykorzystywane prowadzenia wojny w Ukrainie. Do listy dodano 123 podmioty, w tym 42 zlokalizowane w Chinach, 63 z Rosji i 14 z Turcji, Iranu i Cypru.

KOMENTARZ

III Plenum XX Zjazdu KC KPCh: partia utrzymuje dotychczasowy kurs. W dniach 15-18 lipca w Pekinie odbyło się długo wyczekiwane III Plenum, którego celem była dyskusja nad dalszym kierunkiem reform w Chinach. Te odbywające się zazwyczaj w drugim roku Zjazdu KPCh sesje były często przełomowe dla chińskich przemian gospodarczych. W 1978 roku III Plenum XI Zjazdu zdecydowało się na program „reform i otwarcia” i urynkowienie gospodarki, w 1994 roku analogiczna sesja XIV Zjazdu zdecydowała o budowie „socjalistycznej gospodarki rynkowej”. Tegoroczne Plenum odbywało się w kontekście zwalniającego rozwoju gospodarczego, napięć gospodarczych z USA i UE oraz coraz wyraźniejszego podporządkowywania gospodarki celom politycznym, co studziło oczekiwania obserwatorów wobec liberalizacji polityki gospodarczej pod rządami Xi Jinpinga.

Zgodnie z decyzjami Plenum kołem zamachowym rozwoju chińskiej gospodarki mają być inwestycje w nowe technologie. Partia ma również dążyć do zmniejszenia nierówności gospodarczych, stawiać na zielone źródła energii i zreformować system rejestrów społecznych (*hukou*), który ma zwiększyć dostęp migrantów do usług społecznych w miastach i zwiększyć konsumpcję wewnętrzną. Pod znakiem zapytania stoi gotowość KPCh do zmiany modelu relacji finansowych w państwie, tj. zwiększenia transferów finansowych z budżetu centralnego do prowincji. Choć KPCh odmienia urynkowanie przez wszystkie przypadki, to siły rynkowe mają być podporządkowane kontroli partii i priorytetom bezpieczeństwa narodowego. Innymi słowy, w obliczu skomplikowanej sytuacji międzynarodowej i problemów wewnętrznych, KPCh zdecydowała się utrzymać dotychczasowy kurs.

Chiny pośrednikiem w Palestynie. Po nieudanej próbie mediacji w kwietniu br., w lipcu Chiny pomogły w osiągnięciu zrębów porozumienia przez dwie główne siły polityczne w Palestynie: Fatahu i Hamasu, które rządzą odpowiednio na Zachodnim Brzegu i Gazie. W skutek działań chińskiej dyplomacji doszło do podpisania tzw. Deklaracji Pekińskiej, w której zwaśnione strony i szereg mniejszych organizacji zobowiązały się do utrzymania jedności narodowej w ramach Organizacji Wyzwolenia Palestyny (OWP) i ustanowienia niepodległego państwa palestyńskiego ze stolicą w Jerozolimie. Trudno jest ocenić na ile trwałe będzie porozumienie wypracowane w lipcu. Krytycy twierdzą, że chcąc zaznaczyć swoją pozycję na Bliskim Wschodzie jako „odpowiedzialnego mocarstwa” Pekin legitymizuje w ten sposób Hamas, który USA i wiele państw zachodnich uznaje za organizację terrorystyczną.

Deklaracja pekińska jest kolejnym dowodem na to, że od wybuchu wojny w październiku 2023 r. Pekin odszedł od „obrotowej polityki” kluczenia między Izraelem i Palestyną, na rzecz wspierania niepodległości i pozycji międzynarodowej drugiego z wymienionych państw. Chiny zwiększają w ten sposób swoje oddziaływanie dyplomatyczne na Bliskim Wschodzie i tzw. Globalnym Południu, choć to Stany Zjednoczone nadal pozostają głównym rozgrywającym w zakresie bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie. W ten sposób działania Pekinu można postrzegać jako osobne, choć niekoniecznie konkurencyjne wobec Waszyngtonu. Obserwatorzy wskazują, że choć Chiny uzyskają w ten sposób pewien wpływ na politykę Palestyny, to nie będą na razie mogły stać się alternatywą dla wysiłków mediacyjnych USA.

II. CHINY I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

1 lipca: chińsko-serbskie porozumienie o wolnym handlu (FTA) wchodzi w życie. Umowa zawarta w październiku 2023 roku obejmuje ponad 20 tys. produktów chińskich i serbskich, tj. około 90% produktów będących obiektem wymiany handlowej pomiędzy oboma państwami (zob. komentarz).

1 lipca: Wu Hongbo, specjalny przedstawiciel chińskiego rządu ds. europejskich z wizytą w Albanii. Wu spotkał się osobno z premierem Edi Ramą i ministrem ds. europejskich i zagranicznych Iglim Hasanim. Wu wysoko ocenił tradycyjną przyjaźń chińsko-albańską, mówiąc, że Chiny nie zapomną o swoich starych przyjaciółach i są gotowe kontynuować politykę zgodną z Pięcioma Zasadami Pokojowego Współistnienia i pogłębiać współpracę z Albanią. Strona albańska stwierdziła, że przestrzega „zasady jednych Chin” i jest gotowa wzmocnić praktyczną współpracę z Chinami w różnych dziedzinach. Albania liczy na więcej chińskich turystów i inwestycji. Obie strony wymieniły również poglądy na temat regionalnych punktów zapalnych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Pod koniec czerwca Wu Hongbo odwiedził Chorwację, gdzie spotkał się z szefem gabinetu premiera Zvonimirem Frką-Petešićem (na jego prośbę), przeprowadził rozmowy z sekretarzem stanu w MSZ Chorwacji Frano Matušićem oraz wygłosił przemówienie na Dubrovnik Forum.

3 lipca: Wu Hongbo z wizytą w Estonii. Wu Hongbo spotkał się doradczynią prezydenta Estonii ds. zagranicznych Celią Kuningas-Saagpakk i odbył rozmowę z dyrektorką generalną Departamentu Azji i Pacyfiku MSZ Estonii Kristi Karelsohn. Wu powiedział, że Chiny i Estonię łączy „tradycyjna przyjaźń” a trwałe, i stabilny rozwój stosunków dwustronnych leży w interesie obu narodów. Obie strony powinny nadal szanować swoje podstawowe interesy i główne obawy oraz chronić polityczne podstawy stosunków między oboma krajami. Strona estońska miała oświadczyć, że zdecydowanie przestrzega „polityki jednych Chin” i przywiązuje dużą wagę do stosunków estońsko-chińskich; jest gotowa skonsolidować tradycyjną przyjaźń, wzmocnić dialog i wymianę międzyludzką, rozszerzyć współpracę w gospodarce, handlu, kulturze i innych dziedzinach oraz dążyć do trwałego rozwoju stosunków europejsko-chińskich. Obie strony wymieniły również poglądy na temat międzynarodowych i regionalnych kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i obaw.

3 lipca: sekretarz stanu MSZ Rumunii Traian Laurențiu Hristea z wizytą w Chinach. Rumuński dyplomata odbył konsultacje polityczne z wiceministrem spraw zagranicznych ChRL Deng Li, który powiedział, że państwa powinny skonsolidować wzajemne zaufanie polityczne i realizować wzajemnie korzystną. Traian Laurențiu Hristea powiedział, że Rumunia przywiązuje dużą wagę do swoich stosunków z Chinami i zdecydowanie przestrzega „polityki jednych Chin”. Wyraził nadzieję, że oba kraje utrzymają bliższą wymianę na wysokim szczeblu, pogłębią wymianę i

współpracę w takich dziedzinach, jak handel i inwestycje, infrastruktura oraz kultura i zdrowie, a także wzmocnią koordynację w organizacjach międzynarodowych. Obie strony wymieniły również poglądy na temat międzynarodowych i regionalnych kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i obaw.

5 lipca: Wu Hongbo z wizytą na Łotwie. Wu spotkał się z doradcą ds. polityki zagranicznej premiera Łotwy Ivarsem Liepnieksem i sekretarz parlamentarną w MSZ Łotwy Dace Melbārde. Przeprowadził również konsultacje z dyrektorem generalną ds. stosunków dwustronnych MSZ Łotwy Katariną Plātere. Wu powiedział, że Chiny i Łotwę łączy głęboka „tradycyjna przyjaźń”. Podkreślił, że Chiny są gotowe do współpracy z Łotwą w oparciu o wzajemny szacunek i równość, oraz promowania zdrowego i stabilnego rozwoju stosunków Chiny-Łotwa i Chiny-Europa. Łotwa potwierdziła „zdecydowane przywiązanie” do „polityki jednych Chin” oraz wyraziła gotowość do rozwoju stosunków z Chinami, w tym wzmocnienia kontaktów na wysokim szczeblu. Ryga jest również zainteresowana współpracą gospodarczą i handlową oraz na szczeblu wielostronnym, w tym wspieraniu dialogu między Europą a Chinami. Obie strony wymieniły również poglądy na temat międzynarodowych i regionalnych kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i obaw.

8 lipca: spotkanie Xi Jinpinga z Viktoriem Orbánem w Pekinie. Wg oficjalnego komunikatu strony chińskiej premier Węgier przedstawił Xi rezultaty swoich rozmów w Ukrainie i Rosji. Przywódca ChRL wyraził uznanie dla wysiłków Orbána w promowaniu politycznego rozwiązania „kryzysu ukraińskiego” oraz przedstawił propozycje Chin w tym zakresie. Xi podkreślił, że jak najszybsze zawieszenie broni i porozumienie polityczne leżą w interesie wszystkich stron. Wezwał również społeczność międzynarodową do zapewnienia wsparcia dla wznowienia bezpośredniego dialogu i negocjacji między Kijowem i Moskwą. „Chiny aktywnie promują rozmowy pokojowe na swój własny sposób oraz zachęcają i wspierają wszelkie wysiłki na rzecz pokojowego rozwiązania kryzysu” – powiedział Xi, dodając, że podstawowe propozycje Chin i Węgier oraz kierunek ich działań są takie same. Przywódca ChRL wyraził również nadzieję, że kierujące prezydencją UE Węgry, odegrają pozytywną rolę w promowaniu zdrowego i stabilnego rozwoju stosunków Chiny-UE.

Z kolei 16 lipca odbyła się rozmowa telefoniczna ministrów spraw zagranicznych obu państw. Péter Szijjártó przedstawił Wang Yi poglądy na temat „kryzysu ukraińskiego”, a także ostatnich działań strony węgierskiej w tej sprawie. Powiedział, że Chiny są ważną siłą wspierającą wysiłki pokojowe, a Budapeszt chce z Pekinem współpracować na rzecz „politycznego rozwiązania”. Wang Yi stwierdził, że spotkanie premiera Orbána z przewodniczącym Xi pokazało wzajemne zaufanie i przyjaźń między dwoma przywódcami, a także odzwierciedliło wysoki poziom

wszechstronnego partnerstwa strategicznego Chiny-Węgry w nowej erze. Podkreślił także, że Węgry „odgrywają konstruktywną rolę w mediacji na rzecz pokoju”, a Pekin chce w tej sprawie współpracować z Budapesztem, aby „zjednoczyć więcej sił na rzecz pokoju”.

10 lipca: ambasador ChRL Sun Linjiang spotkał się z prezydium Polsko-Chińskiej Grupy Parlamentarnej. Ambasador Sun przedstawił wyniki spotkania głów obu państw (w czerwcu br.), mówiąc, że pogłębiło ono wzajemne zaufanie polityczne między Chinami i Polską oraz wzbogaciło treść całościowego partnerstwa strategicznego. Pogratiulował wszystkim wyboru na członków prezydium Polsko-Chińskiej Grupy Parlamentarnej i wyraził nadzieję, że strony podejmą wspólne wysiłki w celu wdrożenia konsensusu osiągniętego przez głowy obu państw i wykorzystają 75. rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych jako okazję do rozwoju stosunków dwustronnych.

10-12 lipca: delegacja KPCh z wizytą w Grecji. Delegacja partyjna pod kierownictwem wiceszefa Ludowej Politycznej Konferencji Konsultatywnej (LPKK) KPCh spotkała się m.in. z wiceministrem spraw zagranicznych, przywódcami Nowej Demokracji, Syrizy i Komunistycznej Partii Grecji, a także szefami think tanków i mediów, „promując ideologię Xi Jinpinga socjalizmu z chińską charakterystyką nowej ery”. Wizyta odbyła się na zaproszenie greckiej partii rządzącej Nowej Demokracji. Przed przyjazdem do Grecji delegacja KPCh odwiedziła [Irlandię i Malte](#).

11 lipca: seminarium w Belgradzie z okazji 70. rocznicy „pięciu zasad pokojowego współistnienia”. Organizatorem wydarzenia z udziałem badaczy serbskich, chińskich oraz ambasadora ChRL w Serbii Li Minga był Institute of International Politics and Economics (IIPE). Dyrektor IIPE Branislav Đorđević powiedział, że „pięć zasad pokojowego współistnienia stanowi głęboki wkład chińskiej myśli politycznej w światową historię dyplomacji i pokojowy rozwój współpracy państw w stosunkach międzynarodowych”. Podziękował również Chinom za niezłomne wspieranie integralności terytorialnej Serbii, zwłaszcza za odrzucenie samowolnej niepodległości Kosowa, które określił jako „południową prowincję Serbii”. Z kolei badacz Nenad Stekić podkreślił przywiązanie Chin do zasady równości w stosunkach międzynarodowych, wzajemnej nieagresji i nieingerencji w wewnętrzne sprawy innych krajów. Wyraził również zrozumienie dla pozycji Chin w stosunkach międzynarodowych oraz formułowania przez nie polityki bezpieczeństwa i polityki gospodarczej.

16 lipca: China Cargo Airlines otwiera połączenie lotnicze między Szanghajem i Budapesztem. Loty będą odbywać się trzy razy w tygodniu. Budapeszt stał się czwartym europejskim miastem (po Londynie, Amsterdamie, Frankfurtie) posiadającym regularne połączenia obsługiwane przez China Cargo Airlines.

16 lipca: piąta tura wspólnych chorwacko-chińskich patroli policji. Ośmioro chińskich policjantów rozpoczęło miesięczną służbę w czterech popularnych miejscach turystycznych: Zagrzebiu, Dubrowniku, Zadarze i Parku Narodowym Jezior Plitwickich. Podczas ceremonii otwarcia, Qi Qianjin, ambasador ChRL w Chorwacji, powiedział, że od chwili uruchomienia wspólnych patroli w 2018 r., których oficjalnym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa turystom, wzięło w nich udział 30 chińskich funkcjonariuszy policji. Zdaniem ambasadora, „wspólny patrol policji jest nie tylko symbolem współpracy w zakresie egzekwowania prawa i bezpieczeństwa między obydwoma państwami, ale także żywym przejawem stabilnego i zdrowego rozwoju stosunków dwustronnych”.

22-25 lipca: delegacja Wydziału Łączności Międzynarodowej (WŁM) KPCh w Polsce. Delegacja pod kierownictwem Chen Zhou, wicedyrektora WŁM spotkała się z liderami Polskiego Stronnictwa Ludowego i Nowej Lewicy oraz szefami polsko-chińskich grup parlamentarnych w Sejmie i Senacie, a także zorganizowała konferencję na temat „Modernizacji w chińskim stylu i nowych możliwości rozwoju stosunków chińsko-polskich”. Przedstawili również ducha Trzeciej Sesji Plenarnej XX Komitetu Centralnego KPCh. Według informacji agencji Xinhua „strona polska wyraziła chęć pogłębienia wymiany międzypartyjnej i współpracy w różnych dziedzinach oraz wyraziła oczekiwanie na nowe możliwości rozwoju dla Polski i świata, które stworzy modernizacja w stylu chińskim”. W kolejnych dniach delegacja KPCh odwiedziła również Czarnogórę i Bułgarię.

25 lipca: Węgry „po cichu” pożyczyły od Chin 1 mld EUR. Jak wynika z danych węgierskiej agencji ds. zarządzania długiem ÁKK, pożyczka została udzielona przez trzy chińskie banki (China Development Bank, Export-Import Bank of China i węgierską filię Bank of China) 19 kwietnia br. Władze w Budapeszcie nie ogłosiły pożyczki, zrobił to najpierw węgierski portal biznesowy Portfolio, którego informacje następnie potwierdziła ÁKK. Według tejże agencji trzyletnia pożyczka ma być głównie przeznaczona na finansowanie rozwoju infrastruktury transportowej i energetycznej. Węgierskim dług publiczny osiągnął rekordowy poziom 140 mld EUR (73,5%PKB), a deficyt budżetowy wynosi 6,7% PKB. Nowa chińska pożyczka jest najwyższą w historii zaciągniętą przez Budapeszt; drugą jest również pożyczka z China Eximbank finansująca projekt kolejowy Budapeszt-Belgrad w wysokości 917 mln USD (wówczas 877 milionów EUR).

8 sierpnia: nowe połączenie lotnicze cargo między Urumczy i Budapesztem. Linie obsługuje SF Airlines, które początkowo planuje jeden-dwa loty tygodniowo. SF to największa linia lotnicza w Chinach pod względem wielkości floty cargo. W lipcu firma uruchomiła połączenie między Urumczy i Tibilisi.

9 sierpnia: budowa serbskiej części linii kolejowej Budapeszt-Belgrad dobiega końca. Do listopada ma zostać ukończony 108-kilometrowy odcinek pomiędzy Nowym Sadem i znajdującą się pod granicą z Węgrami Suboticą. Prace na tym

odcinku prowadzą China Railway International (CRI) i China Communications Construction Company (CCCC). Odcinek między Belgradem i Nowym Sadem jest już czynny. Zdaniem prezydenta Aleksandara Vučića, który odwiedził plac budowy, serbski odcinek linii Belgrad-Budapeszt ma ogromne znaczenie dla promocji Inicjatywy Pasa i Szlaku w Europie Środkowo-Wschodniej.

12-14 sierpnia: radczyni stanu Shen Yiqin z wizytą w Serbii. Shen Yiqin spotkała się z prezydentem Aleksandarem Vučićem i premierem Milošem Vučevićem. Padły obustronne zapewnienia o woli pogłębiania współpracy na wszystkich płaszczyznach i konsolidacji „żelaznej przyjaźni” pomiędzy państwami. Według szefa serbskiego rządu, wystawa EXPO 2027, która odbędzie się w Belgradzie, będzie okazją do pogłębiania współpracy w ramach Pasa i Szlaku i dalszego rozwijania „wspólnej serbsko-chińskiej wspólnoty dla przyszłości w nowej erze”.

Shen Yiqing, członkini KC KPCh, pełni również funkcję przewodniczącej Ogólnochińskiej Federacji Kobiet; w latach 2020-2022 była sekretarzem KPCh w prowincji Guizhou. Przed przyjazdem do Serbii, wraz z wiceprzewodniczącym ChRL Han Zhengiem wzięła udział w ceremonii zakończenia IO w Paryżu jako specjalna wysłanniczka Xi Jinpinga.

29 sierpnia: Xu Lei, chargé d'affaires ambasady ChRL w Macedonii Północnej rozmawia z narodowym koordynatorem ds. współpracy Chiny-Europa Środkowo-Wschodnia (14+1) Krumem Efremovem. Xu Lei przedstawił „ducha” III Plenum oraz perspektywy chińskiej gospodarki. Wyraził oczekiwanie, że Macedonia Północna będzie współpracować z Chinami w ramach 14+1. Efremov pozytywnie ocenił wyniki współpracy gospodarczej i handlowej z Chinami i wyraził nadzieję na dalszy rozwój eksportu towarów do Chin i napływ chińskich inwestycji do Macedonii Północnej.

W latach 2019-2023 Krum Efremov był ambasadorem Macedonii Północnej w Ukrainie; obecnie pełni również funkcję dyrektora generalnego ds. gospodarki i dyplomacji publicznej w ministerstwie spraw zagranicznych i handlu zagranicznego.

KOMENTARZ

Umowa o wolnym handlu między Chinami i Serbią wchodzi w życie. 1 lipca br. weszła w życie chińsko-serbska umowa o wolnym handlu (FTA), którą zawarto w październiku 2023 r. przy okazji 3. Forum Pasa i Szlaku w Pekinie (negocjacje w tej sprawie trwały od kwietnia do września 2023 r.). Pełny tekst umowy, którą parlament Serbii ratyfikował pod koniec 2023 r., jest dostępny online na stronie internetowej

serbskiego rządu, w wersji serbskiej i angielskiej. Chiny opublikowały natomiast tylko postanowienia ogólne (w j. chińskim i angielskim), bez listy produktów objętych porozumieniem. To pierwsza FTA podpisana przez Chiny z państwem z Europy Środkowo-Wschodniej i 21 na świecie.

FTA obejmuje około 90% produktów będących obiektem wymiany handlowej pomiędzy Chinami i Serbią, z czego 60% stała się bezcłowa z dniem wejścia umowy w życie, a kolejne 30% na przestrzeni pięciu-piętnastu lat. Obejmuje łącznie blisko 19,5 tysiąca produktów (10412 po stronie serbskiej, 8930 po chińskiej).

Wśród korzyści na które liczy Serbia wymienia się przede wszystkim obniżenie deficytu handlowego z Chinami i zmianę struktury eksportu. Władze w Belgradzie oczekują, że FTA pozwoli serbskim producentom uzyskać uprzywilejowany dostęp do chińskiego rynku, napędzi eksport, rozwój przemysłu oraz przyciągnie inwestycje zagraniczne, zarówno z Chin, jak i Unii Europejskiej. Wicepremier i minister finansów Siniša Mali powiedział, że szczególnie korzystne warunki eksportu do Chin zyskają produkty rolne, farmaceutyczne, chemiczne i maszynowe. Minister handlu wewnętrznego i zagranicznego Tomislav Momirović szacuje, że eksport Serbii do Chin (obecnie warty 1,2 mld EUR) wkrótce się podwoi. Jednak eksperci studzą entuzjazm polityków, przypominając, że 90% obecnego eksportu z Serbii do Chin obejmuje miedź i produkty miedziane pochodzące z chińskiego konglomeratu Zijin Mining, właściciela kombinatu miedziowego w Bor (wschodnia Serbia).

Pod znakiem zapytania stoją również zdolności produkcyjne i konkurencyjność serbskich firm na ogromnym i dobrze rozwiniętym rynku chińskim, zwłaszcza w sektorze rolniczym. Dla przykładu, cło na eksport wina do Chin ma zostać zniesione w ciągu pięciu lat (obecnie wynosi 30%). Serbia może obecnie eksportować wino do UE bezcłowo, ale w granicach wyznaczonych kontyngentów. Chociaż celem FTA jest obniżenie kosztów eksportu, to ze względu na odległość pomiędzy oboma państwami, problemem dla obu stron będą opłaty transportowe.

Ponadto wyzwaniem dla Belgradu będzie zasada kumulacji pochodzenia, warunkująca, że do obniżenia lub zniesienia cła kwalifikowane są produkty co najmniej w 50% wytworzone w Serbii. Tymczasem eksport produktów przemysłowych w Serbii, zwłaszcza w sektorze motoryzacyjnym, jest zdominowany przez firmy zagraniczne. Przykład Kambodży, którą łączy z Chinami FTA może być w tym względzie pouczający. Choć umowa między Phnom Penh a Pekinem obowiązuje zaledwie od dwóch i pół roku, to władze Kambodży chciałyby ją renegotjować. Jednak siła argumentów politycznych i ekonomicznych wobec ChRL jest niewielka.

Umowa chińsko-serbska obejmuje między innymi stopniowe obniżanie cła na artykuły przemysłu zbrojeniowego, co umożliwi dalszy rozwój współpracy wojskowej

między państwami. Serbia jest jedynym państwem europejskim, które korzysta z chińskich dronów wojskowych i systemów antyrakietowych. Większość chińskich produktów zbrojeniowych objętych FTA, w tym broń artyleryjska (na przykład działa, haubice i moździerze), wyrzutnie rakiet, pistolety, karabiny oraz amunicja zostanie całkowicie zwolniona z cła w ciągu pięciu lat (z obecnych 13%). Dzięki temu Serbia zyska dostęp do relatywnie taniego, dobrej jakości uzbrojenia, które może stać się alternatywą dla współpracy z Rosją, tradycyjnego partnera Belgradu w tym zakresie. Natomiast serbscy producenci uzbrojenia uzyskają możliwość bezcłowego eksportu do Chin w ciągu dziesięciu-piętnastu lat (cła na te towary wynoszą obecnie 25%).

FTA wprowadza również stopniowe obniżenie cła na chińskie samochody elektryczne, które są obecnie przedmiotem wzbierającej wojny handlowej między Pekinem i Brukselą. Stawka wynosząca 15% zostanie zniesiona w piętnastu równych rocznych ratach od dnia wejścia w życie układu.

Umowa niesie więc duże konsekwencje geopolityczne dla obu stron. Z chińskiej perspektywy wydają się być one ważniejsze niż przesłanki gospodarcze. Serbia, choć oficjalnie nie rezygnuje z aspiracji do członkostwa UE, to wyraźnie stawia się w roli państwa pośredniego: pomiędzy Chinami i UE.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

